

Gedebjergvej

Næstved

NÆM 2002:121

Næstved Museum 2003

Beretning for Gedebjergvej / Næstved

Museums j.nr. NÆM 2002:121

KUAS j.nr. O.896/02

Diverse anlæg (oldtid); gruber (bronzealder).

Herlufsholm Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)

Sted.nr. 04.05.07 / Top.nr. 0485

4 cm kort 1512 4 SV

Indholdsfortegnelse:

Undersøgelsens forhistorie	side 2
Topografi	side 2
Målesystem	side 2
Metodik og Forløb	side 3
Konklusion	side 5
Anlægsliste	side 6
Fundliste	side 7
Udsnit af 4cm kort	
Oversigtsplan i 1:1000	

Undersøgelsens forhistorie:

I forbindelse med byggemodningen af et areal vest for Næstved (Næstved Kommune Lokalplan B13.2-1) foretog Næstved Museum en prøvegravning. Lokalplanområdets Etape I er beliggende syd for Gedebjergvej og vest for Digtervejskvarteret. Det omfatter et areal på 105.700 m². Ved byggemodningen skulle der etableres kloakker og veje på arealet. Dette arbejde var allerede påbegyndt ved prøvegravningens start, men ellers henlå arealet som stubmark.

Arkivalsk kontrol viste at der inden for lokalplansområdet tidligere var påtruffet bopladsspor fra oldtiden, herunder stolpehuller og gruber formentlig fra YBA (sb. 41). I forbindelse med anlæggelsen af omfartsvejen, umiddelbart vest for det berørte areal, er der adskillige steder fremkommet tilsvarende spor fra flere af oldtidens faser (jf. sb. 34, 35, 39, 42, 46, 60). Det var derfor forventeligt, at yderligere spor af kulturhistorisk værdi ville kunne findes inden for lokalplansområdet.

Topografi:

Terrænet på arealet skrånede generelt mod syd fra kote 22 i den nordlige del til kote 11 i den sydlige del. Det er tillige ret kuperet, med flere bakketoppe og lavninger, bl.a. et overgroet vandhul. Vest for arealet, i en afstand af 580 meter, ligger vandløbet Even, mens Susåen har løbet ca. 1 kilometer mod sydvest.

Undergrunden bestod generelt af gulbrunt hårdt undergrundsler, men i den nordlige ende af arealet var undergrunden af gråt kompakt ler med meget kridt.

Muldtykkelsen var generelt 30-40 cm, dog ned til 20-25 cm på selv mindre højninger. I de mindre lavninger var der ½-1 meter mørke brunt muld, mens der var over 1 meter tykt sortbrunt tørveagtig muld i de få større lavninger.

Målesystem:

Ved undersøgelsens start var der ikke opsat nogle målepunkter i forbindelse med anlægsarbejdet. Søgegrøfterne blev derfor indmålt ud fra sigtelinier, opsat vha. landmålerstokke og vinkelprisme. Der blev opsat en sigtelinie i hver ende af arealet, orienteret vinkelret på bebyggelsen. Derudover blev der opsat sigtelinier ud fra Edith Rodes Vej og Johanne Korchs Vej. I hver sigtelinie blev der opsat en landmålerstok for hver 50 meter (dvs. 4 stokke i hver sigtelinie).

Søgegrøfterne blev indmålt med målebånd ud fra de opsatte landmålerstokke, og indtegnet på en oversigtsplan i 1:1000 der også viste den omgivende bebyggelse.

Hver søgegrøft er altså kun indmålt 4 steder, og derudover er sigtelinierne formentlig ikke 100% præcise. Der kan altså være en usikkerhed på 1 meter eller mere i grøfternes placering.

Metodik og Forløb:

Prøvegravningen blev foretaget af Stud. Mag. Jonas Christensen.

Ansvarlig leder var Museumsinspektør Thomas Roland.

Næstved Kommune var bygherre på byggemodningen, og bevilgede prøvegravningen.

Undersøgelsen blev påbegyndt d. 6/2 2003 og blev afsluttet d. 19/3 2003. Prøvegravningen måtte dog indstilles flere gange i løbet af denne periode pga. frost i jorden.

I alt blev der brugt 22 dage på undersøgelsen (inklusive registrering og beretning).

Ved prøvegravningens start var anlægsarbejdet gået i gang i det sydøstligste hjørne, mens resten af området henlå som stubmark. Søgegrøfterne blev gravet så de fulgte områdets længderetning, dvs. at de blev orienteret stort set nord-syd, og blev lagt med 20 meter imellem. I starten blev de blot lagt med ca. 20 meter imellem, men senere blev de udlagt efter de opsatte sigtelinier (se Målesystem).

De østligste grøfter blev trukket i fuld længde (dvs. ca. 470 meter lange), men da anlægsarbejdet begyndte koncentreredes prøvegravningen om den sydlige del. Da det var overstået blev der trukket grøfter i den vestlige del, så den nordlige og til sidst på midten. Etableringen af kloakker og køreveje til materialer betød dog, at der ikke kunne trækkes søgegrøfter overalt på arealet.

Hvor der fremkom flere anlæg i nærheden af hinanden blev der lavet udvidelser af grøften, eller der blev lagt en mindre grøft mellem de andre. Der er således flere områder på arealet hvor søgegrøfterne ligger med kun 10 meters mellemrum.

Før nedgravningen af kloakker blev mulden afrømmet, og dette arbejde blev så vidt muligt overvåget. De mange 10 meter brede veje på området kan altså til dels betragtes som ekstra søgegrøfter. Undergrunden blev dog ikke afrenset nok til at mindre anlæg, såsom stolpehuller, altid ville kunne iagttages, og desuden måtte overvågningen ofte foregå samtidig med Museets egen prøvegravning og registreringen af søgegrøfter der lå i vejen for anlægsarbejdet. Et andet problem var, at der ofte havde kørt maskiner i vejsporet, så der var aftryk af hjulspor helt nede i undergrunden.

Ved prøvegravningen blev muldjorden afrømmet indtil undergrundens overflade med en rende-graver og alle fremkomne anlæg blev markeret. Søgegrøfterne blev indmålt på en Oversigtsplan i 1:1000, ud fra opsatte sigtelinier (se Målesystem). Anlæggene i grøfterne blev indmålt ved at trække et målebånd i grøftens retning, og indtegnet på samme plan.

Der er en vis usikkerhed i indmålingen, især da grøfter og anlæg blev indmålt i så stor målestok (1 m svarer til kun 1 mm på planen). De anlæg som fremkom ved overvågning af anlægsarbejdet blev indmålt på forskellige mindre tegninger i forhold til anlægsarbejdets målepunkter, og efterfølgende sammentegnet med Oversigtsplanen hjemme på museet. Den manglende sikkerhed

i opmålingen skyldes at den måtte foretages løbende med selve prøvegravningen, og udføres så hurtigt som muligt, for ikke at sinke anlægsarbejdet.

De få anlæg hvor der fremkom fund blev nummeret, snittet og beskrevet (se Anlægsliste A1-A6). Fundene blev mærket med Y-nummer og A-nummer og hjemtaget til museet i poser (se Fundliste Y1-Y7 (Y2 blev dog markeret direkte på Oversigtsplanen)). De andre anlæg blev ikke snittet eller nummereret, men det blev markeret på planen om der var tale om Gruber (ingen markering), Stolpehuller (SH) eller Kogestensgruber (KG). De fleste stolpehuller blev dog snittet, for at se om der var tale om konstruktioner, men ikke tegnet eller beskrevet.

I flere perioder undervejs i prøvegravningsforløbet måtte arbejdet indstilles på grund af frost. Efter de første to ugers arbejde var frosten nået så langt ned i jorden, at rendegraveren ikke kunne afrømme mulden. Gravearbejdet tog generelt også længere tid end normalt, da det krævede mere tid for maskinen at brække den frosne jord op. Den kraftige kulde betød at de fleste anlæg simpelthen ikke kunne snittes, da nattefrosten gjorde jorden hård som sten. Til sidst i perioden forsvandt frosten, men det medførte at muldjorden nærmest blev til mudder, og de store mængder vand udtværede anlæggene.

Det igangværende anlægsarbejde betød også, at prøveundersøgelsen ikke kunne gennemføres helt tilfredsstillende på flere dele af området. Meget af registreringsarbejdet blev for eksempel udført løbende under prøvegravningen, og først sammentegnet på museet, således at der hele tiden kunne frigives dele af arealet til anlæggelse af kloakker og veje. Det indebar at der ofte ikke var tid til at overskue sammenhængen mellem grøfterne før kloakgravningen begyndte. Det var også for at spare tid at anlæggene kun blev tegnet på en oversigtsplan, i stedet for at blive indmålt på plantegninger i mindre størrelsesforhold.

Konklusion:

Der blev fundet en hel del anlæg i de mange søgegrøfter, men der fremkom ingen koncentrationer, som kunne antyde tilstedeværelsen af et egentligt bopladsområde.

De fleste anlæg var forskellige former for irregulære nedgravninger eller cirkulære gruber, hvoraf en del var kogestensgruber med trækul og ildskørnede sten. Der blev kun fundet ganske få stolpehuller, og selvom mange af dem blev snittet var der ingen der så ud til at være tagbærende. Mange af de fremkomne anlæg var dog af forhistorisk karakter, og viser dermed at der må have været oldtidsbebyggelse et sted i nærheden.

De få fund koncentrerede sig to steder på arealet:

Midt på den sydligste del fremkom der under muldafrømning til kloakken nogle kogestensgruber, som viste sig at indeholde keramik (A1-A3, Y2-Y5). De blev hurtigt registeret og efterfølgende blev der lavet ekstra grøfter og udvidelser (som dog blev begrænset af anlægsarbejdet), men der kunne ikke påvises spor efter en boplads.

De samme forhold gør sig gældende i den nordøstlige del, hvor der fremkom 2 gruber med fund (A5-A6, Y1, Y6) samt nogle kogestensgruber i kloak-traceet. Heller ikke her blev der fundet tegn på bebyggelse.

Lerkarskårene kan dateres til bronzealderen ud fra de smalle, afrundede rande og det rødbrændte, nærmest beklaskede, groft magrede keramik.

De fundne anlæg skal ses i sammenhæng med en grube fundet langs vejen i den østlige del af lokalplansområdet (NÆM 1994:127, Sb. 41). Gruben, samt en del andre anlæg, blev udgravet i 1994 forud for anlæggelse af en naturgasledning, og indeholdt mange potteskår, formentlig fra yngre bronzealder. Ved prøvegravningen i 2003 kunne der dog ikke påvises flere anlæg i den del af området.

Under anlæggelsen af omfartsvejen fremkom der også gruber med keramik fra yngre bronzealder lige nordvest for lokalplansområdet (NÆM 1995:115, Sb. 39), og udaterede bopladsspor er fremkommet nord for området (NÆM 1996:122, Sb. 42).

Man må altså konkludere at der kan påvises oldtidsspor indenfor et større område omkring Gedebjergvej, men at der endnu ikke er fremkommet tegn på egentlig bebyggelse. Disse spor udgøres især af gruber indeholdende bronzealderkeramik.

Det er muligt at mindre anlæg simpelthen er pløjet væk, så der kun er bunden af større gruber tilbage, men det kan også være at terrænet var for kuperet og skrånende til oldtidsbebyggelse. I så fald skal en nærliggende boplads snarere findes på det højere terræn mod nord (et område der bliver delvist omfattet af Lokalplanens Etape II).

Anlægsliste:

A1: Kogestensgrube

Cirkulær kogestensgrube af mørkt gråbrunt, humøst ler med spredte ildskørnede sten (op til 10 cm) og trækul. Diameter: 135 cm, Dybde: 20 cm.

A2: Kogestensgrube

Cirkulær kogestensgrube af sortbrunt - gråbrunt, humøst ler med få ildskørnede sten samt trækul. Diameter: 100 cm, Dybde: 15 cm.

A3: Grube

Cirkulær grube af mørkt brunt, humøst ler med meget trækul og brune pletter af brændt ler, samt få sten. Diameter: 110 cm, Dybde: 20 cm.

A4: Fyldskifte

I bunden af en dyb lavning fremkom et cirkulært fyldskifte bestående af flere lag:

Det øverste lag var rødbrunt, jernholdigt ler. Derunder kom en linse af gråblåt ler (ca. 3 cm tyk) og under den en stribe af sort ler (1 cm tyk). Under bunden var der et ujævnt lag af mørkt gråbrunt, humøst, fedtet ler.

Der er formentlig ikke tale om et anlæg, men blot et fyldskifte i den omrodede lavning.

A5: Grube

Lille cirkulær grube med afrundet bund. Fyld af gråbrunt, humøst ler. Diameter: 40 cm, Dybde: 15 cm.

A6: Grube

Cirkulær grube af sortbrunt, humøst ler med enkelte sten samt klumper af brændt ler. Diameter: 140 cm.

Fundliste:

Y1: A5

- 1 groft magret keramik fragment; 2 x 1,6 cm, 1 cm tykt. Rødbændt grov yderside, sortbændt glat inderside.

Y2: Markeret på Oversigtsplanen

- 1 gråbændt, groft magret keramik fragment; 2,3 x 2 cm, 0,6 cm tykt.

Y3: A1

- 3 afslag.

- 3 gråbændte keramik-skår med grov magring, 0,9 cm tykke.

- 1 gråbændt keramik-skår med meget grov magring, rødbændt på både inder- og ydersiden. Skåret har et knæk, og er måske overgangen til en bund. Ydersiden er meget grov og ujævn. 3,5 x 3 cm stort, 0,8 cm tykt.

- 1 rødbændt keramik-skår med mellem grov magring. 0,9 cm tykt.

- 1 gråbændt skår med rødbændt yderside og mellem grov magring. Ydersiden er ru, næsten beklasket. 5,5 x 6 cm stort, ca. 1 cm tykt.

- 1 randskår af lyst gråbændt, mellem groft magret keramik. Randen er lige og spidst afrundet, men ganske let afstrøget på toppen. 4 x 3 cm, 0,9 cm tykt.

- 1 randskår af mørkt gråbændt, mellem groft magret keramik. Randen er spidst afrundet, lidt udadrettet og let afstrøget (i en skrå vinkel).

Y4: A2

- 1 afslag.

- 12 sideskår af groft magret gråbændt keramik (mange lysere på ydersiden), 0,6 - 1 cm tykke, samt 13 små fragmenter af samme type.

- 5 skår fra sikar, mørkt gråbændte med mellem grov magring. 0,9 - 1 cm tykke.

- 1 sideskår af næsten fint magret rødbændt keramik med del af en (formentlig vandret) liste. Skåret er 0,7 cm tykt. Listen er 0,4 cm tyk og 1,5 cm bred.

- 1 randskår af lyst gråbændt, mellem groft magret keramik, 0,6 cm tykt. Randen er lige og afrundet.

- 1 randskår af gråbændt, mellem groft magret keramik, 0,7 cm tykt. Randen er let indadrettet og lige afstrøget (men afrundet i kanterne).

Y5: A3

- 2 afslag.

- 10 fragmenter og flager fra sideskår af gråbændt eller rødbændt keramik, 0,6 - 1 cm tykke.

Y6: A6

- 2 afslag.
- 15 sideskår og fragmenter af groft magret gråbrændt keramik, med rødbrændt grov (nærmest beklasket) yderside. 1 - 1,1 cm tykke.
- 1 sideskår af mellem groft magret keramik med rødbrændt yderside, glat på begge sider. 0,7 cm tykt.
- 1 sideskår af rødbrændt groft magret keramik med et fingeraftryk i den ujævne yderside. 0,8 cm tykt.
- 1 sideskår af gråbrændt keramik med lys yderside og mellem grov magring, 0,6 cm tykt. På ydersiden en vandret (?) indridset streg (3 mm bred og 1 mm dyb).
- 1 randskår af gråbrændt, mellem groft magret keramik, mørkere indvendig og udvendigt, 0,8 cm tykt. Randen er udadrettet og afrundet, men let afstrøget i en skrå vinkel.

Y7: Løsfund

- 1 stjert fra en stjertpote.
- 1 sideskår med stregornamentik fra en stjertpote (15.-16. Århundrede).